

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ В УМОВАХ КОРОНАВІРУСНОЇ КРИЗИ

PUBLIC ADMINISTRATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF CORONAVIRUS CRISIS

У статті розроблено заходи державного управління сталим розвитком, спрямовані на максимальне акумулювання ресурсів для досягнення цілей і забезпечення збалансованого соціального, економічного та екологічного розвитку з урахуванням негативних наслідків коронавірусної кризи.

Досліджено вплив коронавірусної кризи на досягнення цілей сталого розвитку. Зокрема, негативний вплив виявляється в падінні економік, доходів населення й бізнесу, у зростанні безробіття, погіршенні здоров'я націй, а позитивний – у зменшенні екологічного впливу внаслідок скорочення економічного зростання й активізації процесів диджиталізації й науково-технічного прогресу.

Проаналізовано стан забезпечення глобальних цілей і визначено основні сценарії посткризового відновлення сталого розвитку. Спрогнозовано високу ймовірність недосягнення соціальних та економічних цільових індикаторів сталого розвитку у 2020 році. Виявлено ризики недофінансування цілей сталого розвитку й згорання цільових програм.

Констатовано, що для досягнення цілей сталого розвитку сучасна система державного управління повинна мати високий рівень адаптивності, гнучкості та координованості дій органів публічної влади з посиленням горизонтальних і вертикальних зв'язків. Результати дослідження показали доцільність встановлення скорегованих цільових орієнтирів з урахуванням закономірностей розгортання економічної кризи, прогнозованого падіння ВВП у 2020 році, обмеженості фінансових ресурсів і недопущення надмірного зростання державного боргу.

Державне управління сталим розвитком в Україні в умовах коронавірусної кризи передбачає цілеспрямований вплив на забезпечення належного функціонування соціально важливих секторів, забезпечення соціальних гарантій населенню, поступове відновлення споживання, виробництва й економічного зростання.

Ключові слова: державне управління, ста-

лий розвиток, коронавірусна криза, економічний розвиток, цілі сталого розвитку.

The article develops measures of public administration of sustainable development aimed at maximum accumulation of resources to achieve goals and ensure balanced social, economic, and environmental development, considering the negative consequences of the coronavirus crisis.

The influence of the coronavirus crisis on the achievement of sustainable development goals has been studied. In particular, the negative impact was seen in the fall of economies, incomes and business, rising unemployment, deteriorating health of nations, etc., and the positive in reducing the ecological footprint due to reduced economic growth and intensification of digitalization and scientific and technological progress.

The condition ensuring global goals and the main scenario of post-crisis recovery sustainable development is analyzed. A high probability of failure to meet social and economic targets for sustainable development in 2020 was predicted. Risks of underfunding of the goals of sustainable development and curtailment of target programs are revealed.

It is stated that to achieve the goals of sustainable development, the modern system of public administration must have a high level of adaptability, flexibility, and coordination of actions of public authorities with the strengthening of horizontal and vertical links. The results of the study showed the expediency of setting adjusted targets considering the patterns of the economic crisis, the projected decline in GDP in 2020, limited financial resources and preventing excessive growth of public debt.

Public administration of sustainable development in Ukraine in the context of the coronavirus crisis provides a targeted impact on ensuring the proper functioning of socially important sectors, providing social guarantees to the population, the gradual recovery of consumption, production and economic growth.

Key words: public administration, sustainable development, coronavirus crisis, economic development, sustainable development goals.

УДК 354:338.242

DOI <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2020.18.13>

Олешко А.А.

д. екон. наук, професор,
професор кафедри менеджменту та публічного управління
Київський національний університет технологій та дизайну

Федоряк Р.М.

к. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та публічного управління
Київський національний університет технологій та дизайну

Цалко Т.Р.

к. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та публічного управління
Київський національний університет технологій та дизайну

Постановка проблеми в загальному вигляді. Для досягнення Цілей сталого розвитку до 2030 року, схвалених 25 вересня 2015 року 193 державами-членами Організації Об'єднаних Націй на Саміті зі сталого розвитку в Нью-Йорку, кожна держава забезпечує: 1) досягнення стійкого економічного зростання за умов справедливого забезпечення потреб нинішнього і наступних поколінь; 2) збереження та відновлення навколишнього середо-

вища; 3) ліквідацію або обмеження нежиттєздатних моделей виробництва і споживання.

Нова реальність, сформована під впливом пандемії Covid-19 та поширення внаслідок неї глобальної економічної кризи, чинять негативний вплив на досягнення Цілей сталого розвитку, який прогнозовано виявитиметься протягом 2020-2021 років в усіх країнах світу [1]. При цьому найбільш вразливими стануть країни, які розвиваються,

та країни з трансформаційними ринками, у тому числі й Україна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення сталого розвитку та державного управління ним є досить складною та різноаспектною. У контексті досягнення цілей сталого розвитку в реаліях сьогодення досліджувалися проблеми формування цілей для людей і планети (Griggs D., Stafford-Smith M., Gaffney O. et al.) [2], розробки стратегій (Bali Swain, R. & Yang-Wallentin F.) [3], зменшення глобального ризику (Cernev T., Fenner R.) [4], менеджменту ресурсів (Addison T., Alan R.) [5], впливу штучного інтелекту (Vinuesa R., Azizpour H., Leite I. et al.) [6].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Новітні дослідження, опубліковані UNDESA 13 липня 2020 року, визнають високу ймовірність неможливості досягнення у 2020-2021 роках проміжних цільових орієнтирів Сталого розвитку до 2030 року переважною більшістю країн світу [7]. За результатами розробки різних сценаріїв розгортання подій наголошується, що за умови ефективного державного управління сталим розвитком можливе досягнення кращих економічних, соціальних та екологічних результатів.

Метою статті є розробка заходів державного управління сталим розвитком, спрямованих на максимальне акумулювання економічних ресурсів для досягнення цілей і забезпечення збалансованого соціального, економічного та екологічного розвитку з урахуванням негативних впливів коронавірусної кризи.

Виклад основного матеріалу. Державне управління сталим розвитком передбачає цілеспрямований вплив держави на досягнення стійкого економічного зростання за умов справедливого забезпечення потреб нинішнього і наступних поколінь, збереження та відновлення навколишнього середовища, ліквідації або обмеження нежиттєздатних моделей виробництва і споживання, формування й реалізації державою ефективного законодавства та екологічних стандартів у галузі збереження навколишнього середовища.

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, адаптовані до глобальних цілей сталого розвитку, такі:

- 1) подолання бідності;
- 2) подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства;

- 3) забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці;

- 4) забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання протягом усього життя для всіх;

- 5) забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат;

- 6) забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією;

- 7) забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;

- 8) сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;

- 9) створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;

- 10) скорочення нерівності;

- 11) забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;

- 12) забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;

- 13) вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками;

- 14) збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку;

- 15) захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель і зупинка процесу втрати біорізноманіття;

- 16) сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних і заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях;

- 17) зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку [8].

Нині понад 150 країн світу розробили національну політику, яка кореспондується зі швидкою урбанізацією, а 71 країна і Європейський Союз мають понад 300 стратегій та інструментів підтримки сталого споживання та виробництва. Водночас за результатами 2019 року хоча і фіксується прогрес у досягненні глобальних цілей сталого розвитку, індикатори подолання бідності, боротьби з голодом, охорони здоров'я й благополуччя, поліпшення екологічного стану та деякі інші є нижчими від встановлених [9].

У 2020 році пандемія Covid-19 вкрай негативно вплинула на досягнення цілей сталого розвитку, крім опції щодо зменшення екосліду внаслідок скорочення економічного зростання й активізації процесів диджиталізації й науково-технічного прогресу (Табл. 1).

В таких умовах система державного управління сталим розвитком повинна мати високий рівень адаптивності та гнучкості. При цьому основною перешкодою для фінансування заходів із досягнення цілей сталого розвитку є обмеженість фінансування, що закономірно в кризових умовах [10]. Недофінансування заходів із реалізації цілей сталого розвитку в країнах, які розвиваються, та в Україні відбувалося у відносно сприятливих економічних умовах [11].

У 2020 році в глобальному масштабі відбувається скорочення фінансування цілей сталого розвитку, крім найбільш значущих в умовах коронавірусної кризи. Це – ціль 3: міцне здоров'я і благополуччя; ціль 6: чиста вода та належні санітарні умови; ціль 17: партнерство заради сталого розвитку. Додатковий тиск на державні бюджети чинить зростання видатків на фінансування заходів із подолання Covid-19. З точки зору ефективності фінансової політики у підтримці сталого розвитку потужним стимулом може стати застосування експансивних інструментів монетарної політики та фіскальне послаблення для бізнесу й соціально незахищених верств населення [1].

Таблиця 1

Вплив COVID-19 на досягнення цілей сталого розвитку*

Цілі сталого розвитку	Вплив COVID-19
Ціль 1. Подолання бідності	Втрата доходу, найбільш вразливі верстви населення опиняться за межею бідності
Ціль 2. Подолання голоду	Процеси виробництва продуктів харчування та їх розповсюдження стискаються
Ціль 3. Міцне здоров'я	Руйнівний ефект на стан здоров'я націй
Ціль 4. Якісна освіта, Ціль 10. Зменшення нерівності	Перехід на дистанційне (on-line) навчання, яке є не таким ефективним і не для всіх доступним
Ціль 5. Гендерна рівність, Ціль 10. Зменшення нерівності	Жінки є найбільш вразливими до звільнення під час кризи. Зростання рівня домашнього насильства. З-поміж медперсоналу, інфікованого коронавірусом, більшість – жінки
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	Перебої у постачанні та недостатня кількість питної води ставлять під загрозу реалізацію превентивних антикоронавірусних заходів
Ціль 7. Відновлювана енергія	Збільшення особистого використання електроенергії
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання, Ціль 10. Зменшення нерівності	Окремі економічні та виробничі процеси призупинено, що призводить до скорочення зайнятості й зростання рівня безробіття
Ціль 9. Інновації та інфраструктура, Ціль 10. Зменшення нерівності	Відбувається зростання цифрових та інших інновацій, що позитивно впливає на сталий розвиток. Брак фінансових ресурсів призводить до скорочення фінансування НДДКР
Ціль 11. Сталий розвиток міст і спільнот, Ціль 10. Зменшення нерівності	Люди, які живуть у нетрях, мають вищі ризики зараження через скупчення населення та гірші санітарні умови
Ціль 12. Відповідальне споживання	Зміни в поведінці населення у бік ощадливого споживання
Ціль 13. Боротьба зі зміною клімату, Ціль 14. Збереження морських екосистем, Ціль 15. Збереження екосистем суші	Зменшення екосліду через менші обсяги виробництва і транспортування. Водночас відбулося призупинення зобов'язань щодо боротьби зі зміною клімату
Ціль 16. Мир і справедливість	В регіонах, де мають місце збройні конфлікти, складніше боротися з коронавірусом
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	Поширення антиглобалістичних настроїв. Водночас відбулася активізація міжнародної співпраці у сфері охорони здоров'я, мікробіології, вірусології та інших пов'язаних науках

* Джерело: узагальнено за аналітичними матеріалами UNDESA

Розробка інструментарію державного управління сталим розвитком має бути взаємоузгоджена зі сценаріями досягнення цілей, розробленими ООН [7]. Зокрема, для країн світу у розрізі цілей визначається один із трьох можливих сценаріїв у післякоронакризовий період: перший – досягнення цілей відбувається за позитивним докризовим сценарієм відповідно до встановлених індикаторів з відхиленням до 5%; другий – досягнення цілей потребує додаткових зусиль, а відхилення від планових індикаторів становить: 1) 5-10%, 2) понад 10%; третє – у досягнення цілей наявний негативний довгостроковий тренд. У цьому контексті найбільші ризики для України становлять проблеми подолання бідності, забезпечення здоров'я та благополуччя, якісної освіти, а також відновлення стійкого споживання й виробництва.

Висновки. Основними заходами державного управління сталим розвитком, що передбачає забезпечення збалансованого економічного, соціального та екологічного розвитку, в умовах коронавірусної кризи мають стати:

забезпечення перегляду цільових орієнтирів сталого розвитку зі встановленням реалістичних прогнозних показників виконання завдань сталого розвитку за кожною ціллю на основі сценарних методів прогнозування;

при встановленні скорегованих цільових орієнтирів врахування закономірностей розгортання економічної кризи, прогнозованого падіння ВВП у 2020 році, обмеженості фінансових ресурсів і недопущення надмірного зростання державного боргу;

корегування державної політики сталого розвитку з урахуванням необхідності забезпечення належного функціонування соціально важливих секторів економіки (охорона здоров'я, освіта, комунальне господарство тощо);

визнання пріоритетності та необхідності додаткових зусиль для реалізації таких цілей: 1) подолання бідності; 2) подолання голоду та розвиток сільського господарства; 3) міцне здоров'я і благополуччя; 4) якісна освіта; 5) чиста вода та належні санітарні умови; 6) доступна та чиста енергія; 7) гідна праця та економічне зростання; 8) мир і справедливість.

Досягнення цілей сталого розвитку потребує формування механізмів держав-

ного управління з високим рівнем гнучкості й адаптивності та координованості дій органів публічної влади, посилення їх горизонтальних і вертикальних зв'язків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Олешко А.А., Ровнягін О.В. Антикризова політика національних держав у контексті подолання соціально-економічних наслідків COVID-19. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

2. Griggs D., Stafford-Smith M., Gaffney O. et al (2020). Sustainable development goals for people and planet. *Nature*, 495, 305–307 (2013). Available at: <https://doi.org/10.1038/495305a>.

3. Bali Swain R. & Yang-Wallentin F. (2020). Achieving sustainable development goals: predicaments and strategies. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 27:2, 96-106, DOI:10.1080/13504509.2019.1692316.

4. Cernev T., Fenner R. (2020). The importance of achieving foundational Sustainable Development Goals in reducing global risk. *Futures*, 115, January.

5. Addison T., & Alan R. (2018). *Extractive Industries: The Management of Resources as a Driver of Sustainable Development*. WIDER Studies in Development Economics. Oxford, United Kingdom : Oxford University, Press.

6. Vinuesa R., Azizpour H., Leite I. et al. (2020). The role of artificial intelligence in achieving the Sustainable Development Goals. *Nat Commun* 11, 233. Available at: <https://doi.org/10.1038/s41467-019-14108-y>.

7. Sustainable Development Outlook 2020: Achieving SDGs in the wake of COVID-19: Scenarios for policymakers. UNDESA. 13 July 2020. Available at: <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/sustainable-development-outlook-2020-achieving-sdgs-in-the-wake-of-covid-19-scenarios-for-policymakers/>.

8. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019.

9. United Nations (2019a). *The Sustainable Development Goals Report 2019*. Available at: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2019.pdf>.

10. Олешко А.А. Механізм антикризового управління фінансовими корпораціями. *Ефективна економіка*. 2018. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

11. United Nations, Inter-agency Task Force on Financing for Development, Financing for Sustainable Development Report (2020). Available at: <https://developmentfinance.un.org/fsdr2020>.